



DET NORSKE TEATRET



TO ENGELSKMENN AV IDAG

Det Norske Teatret presenterer i januar to moderne engelske skodespel: «Vår og portvin» på Hovudscenen og «Smal veg mot det djupe nord» på ABC-teatret.

Både Bill Naughton og Edward Bond kjem frå britisk arbeidarmiljø. Begge tar opp samtidsproblematikk – Naughton i komediens form og i ein liten familiekrins, men med perspektiv ut over den, fordi den generasjonsmotsetning han dramatiserer har allmenn karakter og interesse. Det er realistisk menneskeskildring, fri for all absurdisme eller symbolikk, konkret og nær livet.

Bond har valt ei poetisk-allegorisk dramaform, der han tar opp rase- og kulturmotsetninga: han grip rett inn i vår tids mest eksplosive problematikk. Desse to skodespela frå England representerer ytterpunkt i den skala moderne dramatikkk spenner over. Vi synest det er interessant å presentere dei samtidig. Etter vårt syn bør eit teaterrepertoar spenne over heile registret: tilbodet til publikum bør vera så nyansert som mogleg, og regi- og skodespelaroppgåvene så ulike frå gang til gang at ein kunstnar derigjennom kan få sjansen til å fornye seg, utvikle nye sider ved sitt talent og ikkje stivne i teaterklisjear.

Tormod Skagestad



„SINTE UNGE MENN“

For å skissere opp bakgrunnen for Bill Naughtons dramatik er det nødvendig å komme med eit historisk oversyn. Ein må gå ti år tilbake i tida, og med hendingane slik på avstand har ein lett for å forenkla den revolusjonen som skjedde i engelsk teaterliv. Vi ser for oss eit middel- og overklassepublikum som etter ein betre middag drar til West End-teatra i London for å hygge seg med veldreide drama utspela i middel- og overklassemalongar. Brått spring ei gruppe sinte unge menn fram på scenen, gjer obscøne faktar til publikum og verda før dei vender tilbake til kjøkkenbenken og strykefjøla. Denne feiloppfatninga blir forsterka gjennom trua på at det er «absurde» element som set det heile i gang.

At det skjedde ein revolusjon er sikkert – datoen kan til og med fastsetjast til 8. mai 1956 – premièren for John Osbornes «Look back in anger» (Sjå deg om i vreide). Ein kritikar hevda at stykket var nevrotisk, overdrive og «more than slightly distasteful». Kritikaren Kenneth Tynan derimot, som hadde fått dårleg mage etter lang og trøsteslaus foring med engelsk dramatik, kasta seg glupsk over stykket: «Eg tvilar på om eg kunne elske nokon som ikkje ønskte å sjå «Look back in anger».

Vi hugsar kva som vidare skjedde med stykket: det vart laga film av det, bok om filmen – og bok om stykket, og John Osborne var feit og såg seg stadig tilbake. For dei andre unge forfattarane var hovudsaka at stykket vart ein kommersiell suksess. Ein må ikkje dermed tru at alle teatersjefane tok imot den nye dramatikken med opne armar. «The West End» likar framleis trygge suksessar best, slike som kan halde latterbrøla gåande i fleire år (eit stykke har t. d. halde det britiske teaterpublikumet i andelaus spenning i over 15 år . . .). Men nokre få teater gav dei unge dramatikarane ein sjanse. John Osbornes stykke vart sett opp av The English Stage Company på The Royal Court Theatre. Spelinntekta frå dette stykket gav teatret økonomisk grunnlag for å satse på heilt nye forfattarar som Ann Jellicoe («The Knack»), N. F. Simpson og John Arden, og setje opp skodespela til Pinter, Wesker og Shelagh Delaney («A taste of



Honey»), ved sidan av ukjend utanlandsk dramatikk, t. d. den ikkje lenger heilt ukjende Samuel Beckett.

Frå austkanten av London kom det på denne tida ei like viktig innsprøyting. The Theatre Workshop under leiing av Joan Littlewood dramatiserte eit manuskript av 19-åringen Shelagh Delaney. Stykka til den berykta iren Brendan Behan vart òg omforma av denne eineståande teaterverkstaden. Under prøvene vart forfattaren plassert i nærmaste pub – somme hevdar at han låg på kjøkkengolvet hos Joan Littlewood – og medan orda fossa ut av han, sat ein frå ensemblet og noterte for å dekke over veike punkt i stykket eller få nytt stoff i staden for overflødig sentimentalitet. The Theatre Workshop er elles mest kjent for produksjonen «Ai, ai, for ein artig krig».

Den aktiviteten som har gått føre seg utanfor London, har vore viktig for nyare engelsk dramatikk. Auka statsstøtte gjer det mogleg for fleire teater å etablere seg med eit meir medvite program enn det eit vanleg Repertory Company har på menyen kvar veke. Av forfattarar som først fekk arbeida sine oppførte i «provinser», er James Saunders, Bernhard Kops og Arnold Wesker, Bill Naughton, Harold Pinter, Alun Owen og Peter Shaffer; dei kom til scenen via radio og fjernsyn. Det synta seg at desse media ikkje svekte – men tvert om auka teaterinteressa i England.

Vi ser altså at det ikkje var ei homogen gruppe som kasta seg over eit inkje-anande borgarskap. Desse forfattarane let seg ikkje samle under ein leiar og kan ikkje peike på ein særskild påverknad. Vi finn

Beckett og Ionesco, men stort sett er det påfallande få impulsar frå Kontinentet. Forfattarane let seg ikkje klassifisere under eit felles kjenneteikn, sosialt eller kunstnarleg. Det er feil å tru at «Sjå deg om i vreide» har vorte ein herold for moderne engasjert dramatikkk på grunn av det sosiale innhaldet. Innan den store gruppa av nyare forfattarar er det stor variasjon i graden av sosialt engasjement. John Whiting karakteriserer t.d. seg sjølv som «ein av den utdøyande rasen – eit privat individ».

Derimot er Arnold Wesker svært opptatt av sosiale konflikhtar, ikkje minst av arbeidarrørsla sett i lys av generasjonsmotsetnader. Teaterpolitisk arbeider han òg intenst med å nå fram til eit anna publikum enn middelklassen i London. Men som dei andre forfattere skrivar han ut frå seg sjølv utan omsyn til krav i tida. I 1959 rasar han over ein glup, ung teatersjef som har fått nok av arbeidardramatikkk. Wesker spør om folk verkeleg meiner at dei medvite har sett seg ned og gjort seg primitive for å ha fordel av det. «Kops, Delaney, Behan, eg sjølv og andre har skriva ut frå vår eiga røynsle.»

Felles for de fleste av desse forfattarane er derimot bakgrunnen i arbeidarklassen – få har høgare utdanning, og mykje har t. d. vorte gjort ut av det faktum at Shelagh Delaney ikkje kom inn på realskolen. Eit anna fellestrekk er at dei alle var relativt unge da dei først gjorde seg gjeldande – her er Bill Naughton eit unntak. Men han som dei andre såg at tilhøva låg til rette for dramatikkarar. Folk hadde byrja skjønne meir av forfattarens rolle innan teatret, og startsignalet var gitt til eit nært samarbeid mellom forfattar, instruktør og den eksperimentlystne teatersjefen, og fleire av dei store, gråe eminensane var villige til å satse på ukjent stoff. Fleire som elles kanskje ville ha skriva romanar eller tagd still, kunne no by fram stoffet sitt til scenen, få det sett opp og gjerne klassifisert som ungt, revolusjonært eller sint. At det framleis blir spela for eit middelklassepublikum er ei anna sak.

NY TEATERINSTRUKTØR

Merete Skavlan



Skodespelarinna Merete Skavlan har vore aktiv innan teatret heilt sidan krigsåra. Da var ho med og starta Studioteatret i Oslo saman med ei gruppe skodespelarar og teaterinteresserte. Dei arbeidde på eiga hand heller enn å gå vegen om den nazidirigerte Teaterskolen. Da krigen var slutt, kunne dei stå fram med ferdige oppsetjingar, og spelinntekta gav grunnlag for den vidare teaterdrifta.

Merete Skavlan var òg med i Folketeatret heilt frå starten, og da dette teatret stansa verksemda, gjekk ho med over til Oslo Nye Teater.

Men etter kvart har ho gått over til den andre sida av rampen. Saman med Rønnaug Alten laga og instruerte ho collagen «Det angår ikke oss», som m.a. er sendt i TV. Ho er òg ein av instruktørane for «Den røde Pimpernell», som gjekk i fjernsyn i haust. Dessutan er ho ei av dei seks som i vår følgde det første instruktørkurset Teaterskolen nokon gong har arrangert.

Og trass i dette kallar vi henne «ny teaterinstruktør». Vi meiner vi har lov til det, for med «Vår og portvin» får Merete Skavlan si første sjølvstendige regioppgåve for teatret. Det bli spennande å følgje ho framover, og vi er glade for at Merete Skavlans instruktørdebut skjer i Det Norske Teatrets regi.

Frå venstre: Sverre Holm, Bente Liseth, Tom Tellefsen, Siri Rom, Lasse Bartnes, Harald Heide Steen og Ulrikke Greve



LITT OM FORFATTAREN OG STYKKET

Bill Naughton er ikkje nokon ekstrem modernist, – heller ikkje ein særleg sint, ung mann. Men han er sentral innan den nyrealistiske retninga i engelsk drama. Stykka hans spring ut av det engelske arbeidsmiljøet han er vaksen opp i, og heller enn å løyse nye formproblem konsentrerer han seg om dei problema folk strir med i kvardagslivet. Norske kinointeresserte hugsar filmen om den sjarmerande, men ustadige «Alfie», bygd over Naughtons stykke «All in Good Time». Bill Naughton har vore plaga med suksessar elles òg. «Vår og portvin» har t. d. gått meir enn 1000 gonger på London-scenane.

Da «Vår og portvin» hadde premièr i London i 1965, skreiv den kjende kritikaren Martin Esslin:

Bill Naughton har greidd det igjen – alle er samde om det. «Vår og portvin» er ein varmhjarta komedie og eit koseleg stykke. Eg kan berre seia meg enig i denne dommen, og for eiga rekning leggje til at Bill Naughton er ein ypparleg forfattar, ein verkeleg folkedramatikar som greier å fange inn det ekte arbeidsmiljøet og gi

Siri Rom og Edel Eckblad



VÅR OG PORTVIN

skodespel i to akter

av Bill Naughton

omsett av Ola Jonsmoen

regi: MERETE SKAVLAN

dekor: SNORRE TINDBERG

kostyme: KIRSTEN HØIDAL

inspisient: EGIL ROLLAND

rekvisitør: ARIL MARTINSEN

suffli: ELSA ISEFIÆR

programredaksjon: Tove Ellefsen

foto: Sturlason

grafisk formgjeving: Andreas Knispel

trykk: Torres Trykkeri, Oslo

programomslag: Trond Botnen

PERSONANE:

Rafe Crompton

HARALD HEIDE STEEN

Daisy,
kona hans

SIRI ROM

Florence,
eldste dottera

BENTE LISETH

Hilda,
yngste dottera

ULRIKKE GREVE

Harold,
eldste sonen

TOM TELLEFSEN

Wilfred,
yngste sonen

LASSE BARTNES

Betsy Jane,
ei grannekone

EDEL ECKBLAD

Arthur Fielding,
trulova med Florence

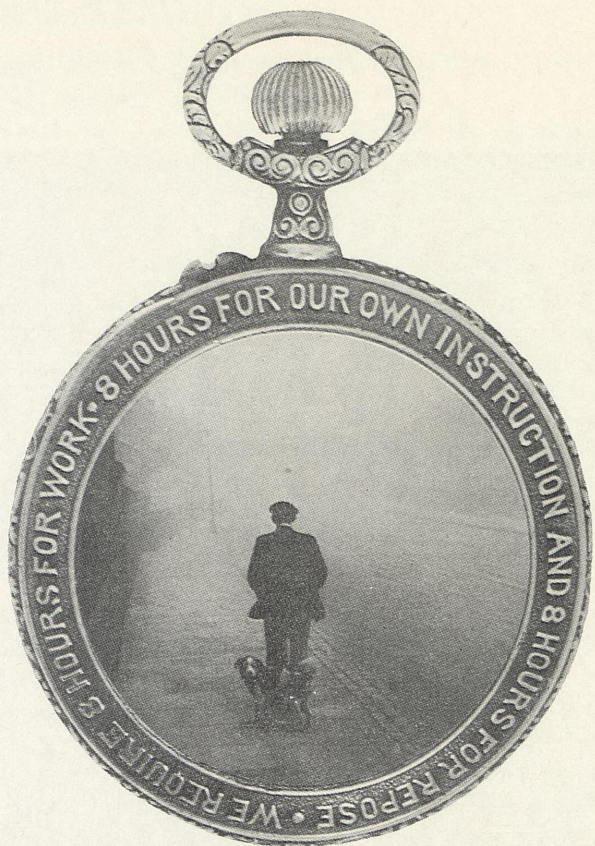
SVERRE HOLM

eit bilete av Lancashire-lynnnet teikna med varme og innleving.

Vi blir tatt med inn i heimen til fagarbeidaren Rafe Crompton, far til to søner og to døtrer. Crompton siterer Bibelen og Shakespeare flittig, han er ein nøysam puritanar av den gamle skolen, men umetteleg når det gjeld salmar og Händels «Messias». Dessutan er han ein fæl familietyrann.

Hungermarsjane frå tretti-åra står levande for Rafe Crompton – den audmjukande svolten og pengeoppkrevjarane som var faste gjester i barndomsheimen, har bite seg fast i minnet. Og mot denne bakgrunnen er det naturleg at han slåss mot innverknaden frå overflodsamfunnet, som alt har gitt sønene hans smak for hundevaddeløp og Bingospel. Faren vil halde heimen saman og samle familien om poesi og gode bøker. Men familien er ikkje særleg interessert i enkle gleder. – Dei har vove eit nett av småløgner rundt familietyrannen, mora fiksar på hushaldsrekneskapen som han krev å få sjå kvar fredag, sønene røykjer i stua når faren er ute – og alle skjelv for sinnet hans.

Situasjonen er fint teikna med alle sine lys- og skuggesider: den tragiske, aldrande arbeidsmannen med kulturelle ambisjonar som har vorte ein leivning frå fortida for sine eigne, ei bør og ein dempar på ein elles lettliva og humørfylt familie. Ein bagatell får ballen til å rulle – og resultatet blir ein serie tragi-komiske hendingar som munnar ut i spørsmålet: korleis vil den gamle tyrannen reagere når alle ambisjonane hans rasar saman?



THE REMEDY
VOTE FOR THE NATIONAL GOVERNMENT

Bileta er tekne frå «The History of the T.U.C. (Trade Union Congress) 1868—1968. A pictorial survey of a social revolution.»



DRAMATIKK I KAMP MED SENSUR

Edward Bonds «Smal veg mot det djupe nord» på Det Norske i ABC-teatret

England har i etterkrigstida fått ein rik og levande samtidsdramatikk, som stadig skyt nye skot. Det byrja med Osbornes «Look back in Anger», og ei lang rad spennande nye diktarar følgde: Arden, Wesker, Jellioe, Orton, Pinter, Rudkins, Stoppard og Bond. Ulike som dei er av vesen og i form, sprungne fram av ulike miljø, synest dei likevel å ha sams drag, som slik kjem til å særprege moderne engelsk dramatikk: ein robust, livsnær substans, eit pulsslag av levande kvardag, som gjer at dei skil seg klart frå franske absurdistar og tyske dokumentardiktarar med Peter Weiss og Kippenhart i spissen. Fleire av desse engelskmennene kjem frå arbeidarmiljø, eit miljø som gjennom deira verk får dramatisk munn og mæle: Det er ein nesten autentisk nyrealisme i detaljane, men med meir eller mindre sterke innslag av absurdisme, groteskeri og obscøne element.

Det har vore ein seig kamp mellom denne vitale opprørske dramatikken og den engelske teatersensuren, knytt til personen Lord Chamberlain. Ikkje minst Edward Bond har fått kjenne sensurens inngrep, og det stykket som har premiere på ABC-teatret 14/1, «Smal veg mot det djupe nord», vart stansa av Chamberlain. No er den engelske teatersensuren borte, og Bonds skodespel er planlagt framførte i London i stor stil. Også elles i Europa er han på trappene med sine krasse, skremmande bilete av vår samtid. Dramaten i Stockholm hadde nyleg stort rabalder omkring «Early Morning», Bonds nest siste skodespel, og planlegg «Narrow road to the deep north», som også kjem på mange andre scenar. Vi har den ære å kunne presentere den skandinaviske urpremière på «Smal veg mot det djupe nord». Mange vil kjenne seg provoserte av dette stykket og finne det opprørande. Men teatret skal og må provosere, og Bond skriv ut frå eit sterkt personleg engasjement og ein indre trong som gjev hans diktning moralsk kraft. Han seier om sine eigne skodespel: «Eg skriv fordi eg må. Det har falle seg slik at dei emne eg tar opp, er knytte til samtidige verdskriser. Det eg ønskjer, er å vende meg til eit stort publikum. Eg skriv som moralist. Eg vonar at mine skodespel skal få menneska til å leva på ein menneskeverdig måte, og unngå å skapa liding. Med dei føremål skriv eg for å få dei til å forstå — og for å gje dei von . . .»

På

DET NORSKE TEATRET:

Hovudscenen:

«Spelemann på taket»

regi: Tom Abbot

dekor: Per Fjeld

«Sirkus Mikkeliški» av Alf Prøysen og Asbjørn Toms

regi: Asbjørn Toms

dekor: Snorre Tindberg

med m.a.: Turid Balke, Eva Solbakken, Jan Erik Berntsen, Erik Øksnes og Svein Byhring

«Til Damaskus» av August Strindberg

Première 12. februar

regi: Tormod Skagestad

dekor: Arne Walentin

med: Rolf Just Nilsen, Monna Tandberg, Tordis Maurstad, Bjarne Andersen, Elisabeth Bang, Einar Wenes, Odd Furøy, Lars Tvinde, Jack Fjeldstad

DET NORSKE ABC-TEATRET:

«Smal veg mot det djupe nord» av Edward Bond

regi: Ola B. Johannessen

dekor: Dag Frogner

med m.a.: Øyvind Øyen, Svein Erik Brodal, Ole Jørgen Nilsen, Einar Wenes, Grete Nordrå

«Flåten» av Kent Andersson

Première 30. januar

regi: Rolf Sand/Håkon Qviller

med: Tom Tellefsen, Anita Rummelhoff, Alf Maland, Ulrikke Greve, Bjørn Jensen, Lasse Bartnes

BIKUBEN:

«Aberfan» av Einar Økland

Première medio februar

regi: Ingebjørg Sem

dekor: Eva Seliga

med: Gudrun Waadeland, Sverre Holm, Bente Liseth, Atle Merton, Svein Byhring

trøndelag teater

«**Spillemann på taket**» av Bock/Stein/Harnick
regi: Svein Henning/Gene Nettles

For barna:

«**Fantasihatten**» av Staffan Westerberg
regi: Staffan Westerberg

Hogaland Teater

«**Loppen i øret**» av Georges Feydeau
regi: Arne Thomas Olsen

«**Robin Hood**» dramatisert av Bjørn Endreson



Hovedscenen:

«**Cabaret**» av Masteroff/Kander/Ebbs
regi: Henny Mürer

«**Måne for misfarne**» av Eugene O'Neill
regi: Tordis Maurstad (première ultimo februar)

Lille scene:

«**Mordernes natt**» av José Triana
regi: Anne Gullestad (première 8/2)

For barna:

«**Pippi Langstrømpe**» av Astrid Lindgren
regi: Sigmund Sæverud



«**Taremareby**», barnekomedie av Davik/Toms
regi: Asbjørn Toms

«**Vi to! Vi to!**» av Tom Jones/Harvey Schmidt
regi: Rikki Septimus

«**En handelsreisendes død**» av Arthur Miller
regi: Gerda Ring

«**Når vi døde vågner**» av Henrik Ibsen
regi: Hans Heiberg

SPELPLAN PÅ ANDRE TEATER:



Hovedscenen:

«**Den Stundesløse**» av Ludvig Holberg
regi: Edith Roger

«**Prisen**» av Arthur Miller
regi: Knut Hergel

«**Arsenikk og gamle kniplinger**»
av Joseph Kesselring
regi: Kirsten Sørлие

«**Narren og hans hertug**» av Stein Mehren
regi: Per Bronken

«**Mannen i glassburet**» av Robert Shaw
regi: Knut M. Hansson (première medio februar)

For barna:

«**Rasmus på loffen**» av Astrid Lindgren
regi: Wilfred Breistrand

Amfiscenen:

«**Faderen**» av August Strindberg
regi: Arild Brinchmann

«**Sommeren**» av Romain Weingarten
regi: Jan Bull

«**Reddet**» av Edward Bond
regi: Magne Bleness

«**Sirkulæret**» av Vaclav Havel
regi: Wilfred Breistrand (première medio februar)



«**Cabaret**» av Masteroff/Kander/Ebbs
regi: Vera Zorina

«**Du er vår mann, Charlie Brown**»
eitter Charles M. Schultzes teikneserie
regi: Kjetil Bang-Hansen

Dukketeatret:

«**Karlsson på taket**»
regi: Alfred Solaas



Botney . 68